

MASTER EN ESTUDIS HISTÒRICS: PLA DOCENT

DADES DE L'ASSIGNATURA	
Nom de l'assignatura	Estat, regió i poder local a les repúbliques andino-amazòniques: Estat i terres baixes, segles XIX-XX
Any acadèmic	2009/2010
Ensenyament	Master en Estudis Llatinoamericans
Codi	562309
Tipus d'assignatura	Optativa
Impartició	Semestral
Semestre	1er.
Horari	Dijous, 15h.30-17h.30.
Lloc	Seminari del Departament d'Antropologia i Història d'Amèrica. Fac. De Geografia i Història.
Departament	Antropologia Cultural, Història d'Amèrica i Àfrica
Nom del professor	García Jordán, Pilar
Llengua docència	Castellà
Grup	

Nombre actual de crèdits assignats : 5c. ECTS. (1c./25h. Total 125 h. alumne)
(en cas que l'assignatura sigui de 2'5 crèdits, dividit per la meitat)

Hores de treball activitat presencial	25-30 hores
Hores de treball dirigides	25-30 hores
Hores de treball aprenentatge autònom	60 hores
Avaluació	5 hores

DESCRIPCIÓ DELS CONTINGUTS

Caracterització de la rel.lació històrica existent entre l' Estat i les terres baixes a les repúbliques andino-amazòniques que permetrà abordar, en uns anàlisi de cas, les polítiques projectadas i implementades (mesures aprovades i instruments utilitzats) pels governs del Perú i Bolívia des de la independència fins mitjans del segle XX i en el context històric del sorgiment i construcció de l'estat-nació a Amèrica Llatina. S'estudiaran els aspectes més significatius de l'ordre socioeconòmic, polític i ideològic republicà com a marc que permetrà comprendre la conquesta i ocupació dels Orients, l'expansió de la frontera interna, la defensa de la sobeïania territorial i la reducció, el control i la socialització de les poblacions indígenes amazòniques.

CONEIXEMENTS QUE HA D'ASSOLIR L'ALUMNE

--

Objectius d'aprenentatge de l'assignatura:

- Assimilar diverses categories teòrico-metodològiques operatives: estat-nació, frontera (interna i externa, política, econòmica, social, cultural, mítica), espai, territori, indi civilització/barbàrie.
- Identificar aspectes fonamentals de la crisi de l'ordre colonial, la independència i la implementació de l'ordre republicà: immediata independència i construcció de l'estat-nació.
- Identificar aspectes fonamentals de la conquesta i ocupació de les "areas buïdes" a Amèrica Llatina.
- Reconèixer les característiques bàsiques de les polítiques emprades pels governs del Perú i Bolívia vers els seus territoris i poblacions orientals.

Objectius d'adquisició d'habilitats i competències:

- Analitzar un determinat procés social, econòmic, polític, ideològic en l'etapa històrica de la formació de l'estat-nació llatinoamericà a partir de bibliografia i, eventualment, fonts primàries
- El.laborar un treball escrit
- Exposar i defensar oralment les lectures recomanades i el treball el.laborat

Objectius d'aprenentatge d'actituds

- Plantejar una determinada problemàtica, formular la/es hipòtesis corresponents, cercar les fonts (primàries i/o secundàries)
- Treballar en grup
- Raonar les afirmacions corresponents i aprendre a qüestionar les pròpies i alienes

MODEL D'AVALUACIÓ

L'avaluació consistirà:

1. Presentació oral i escrita (5.000 caràcters) de les lectures del dossier corresponents a cada bloc temàtic. La presentació escrita es farà en forma individual i la presentació oral es farà en grups de 2 estudiants que treballaran conjuntament el text (25% nota)
2. Anàlisi d'una problemàtica (inclou categories d'anàlisi, temàtiques, socioeconòmiques, polítiques, culturals) relatives al curs:
 - 2.1. Proposta del tema
 - 2.2. Formulació de la hipòtesi de treball
 - 2.3. Cerca de la bibliografia i, eventualment, fonts corresponents
 - 2.4. Estructura del treball
 - 2.5. Presentació escrita (màxim 45.000 caràcters amb espais, inclòs aparell crític i bibliografia)
 - 2.6. Exposició i defensa oral del treball (25% nota)
3. Assistència regular a classe i participació en els debats (50% nota)

BLOCS TEMÀTICS

1. La conquesta i ocupació de les mal anomenades "arees buïdes" a Amèrica
 - 1.1. Categories teòrico-metodològiques relatives a les problemàtiques abordades; estat-nació, espai / territori, frontera / front, indi /indígena / chuncho, civilització / barbàrie.
2. La contextualització històrica del procés d'ocupació de les "àreas buïdes en el

<p>context de la formació de les repúbliques llatinoamericanes com a estats-nació</p> <p>2.1. La continuïtat de l'ordre colonial en la immediata independència i la invisibilitat de les terres baixes</p> <p>2.2. La construcció de l'estat-nació i la reparició dels Orients en la història republicana</p> <p>3. L'Orient peruà, territori per conquerir i ocupar: procés de coneixement, conquesta i ocupació de la "terra ignota"</p> <p>3.1. Una periodificació històrica de la relació estat / orient</p> <p>3.2. Política dels governs peruans i sorgiment dels espais regionals</p> <p>4. Els Orients bolivians: Estat i terres baixes</p> <p>4.1. Una periodificació històrica</p> <p>4.2. Política orientalista dels governs bolivians i construcció de noves regions</p> <p>5. Les missions catòliques, instrument prioritari de les polítiques estatals per a la conquesta dels Orients</p> <p>5.1. Context històric de les funcions de les missions en el context de l'estat-nació liberal: de l'evangelització a la civilització</p> <p>5.2. De l'espai "indígena" a l'espai "civilitzat": Anàlisi de cas entre els Guarayo</p>
--

MATERIALS DE SUPORT A LA DOCÈNCIA

- 1. Biblioteques:** Fons biblioteques de la Facultat d'Humanitats, CIDOB, TEIAA
- 2. Dossier de lectures:**

Bloc 1. La conquesta i ocupació de les mal anomenades "arees buïdes" a Amèrica

* LAVAUD, Jean Pierre y LESTAGE, François. «Contar a los indígenas : Bolivia, México, Estados Unidos», *Tinkazos*, 13 (La Paz, 2002), pp.11-37.

* GARCÍA JORDÁN, Pilar. 'Bolivia no excusa, a quien quiera que sea, sus tierras baldías'. Frontera, progreso e imaginario, 1880-99. En *América Latina: Historia y Sociedad. Una visión interdisciplinaria. V Años de Aula Oberta en la UAB*. Barcelona, Institut Català de Cooperació Iberoamericana, 2002, pp.175-194

* MOLINA, Wilder. "Territorios". En W. Molina. *Estado, identidades territoriales y autonomías en la región amazónica de Bolivia*. La Paz, PIEB, 2008, pp.11-56.

Bloc 2. La contextualització històrica del procés d'ocupació de les àrees buïdes en el context de la formació de les repúbliques llatinoamericanes com a estats-nació

* SANDERS, Karen. "La nación y el nacionalismo". En K. Sanders. *Nación y Tradición*. Lima, PUCP/FCE, 1997, pp.31-63.

Bloc 3. L' Orient peruà, territori per conquerir i ocupar: procés de coneixement, conquesta i ocupació de la "terra ignota"

* GARCÍA JORDAN, Pilar. "El oriente peruano territorio de confrontación social, económica, ideológica y política, 1821-1930". En Clara Inés García (Comp.). *Fronteras. Territorios y Metáforas*. Medellín, Hombre Nuevo Editores, 2003, pp.223-243.

* SANTOS GRANERO, Fernando y BARCLAY REY DE CASTRO, Frederica. "Reconquista y ocupación en la época republicana". En *Órdenes y desórdenes en la Selva Central*. Lima, IFEA / IEP / FLACSO, 1995, pp. 53-108.

Bloc 4. Els Orients bolivians: Estat i terres baixes

* GARCÍA JORDÁN, Pilar (2000). "De la colonización depende el porvenir de la República". Una historia de la colonización en Bolivia, 1825-1935". *Anuario*, (Sucre, 2000), pp. 53-106.

* ROCHA, José Antonio (2008). "El estado de la cuestión: autonomías indígenas, nación y estado". En J.A. Rocha. *Autonomías indígenas, construcción de nación y fortalecimiento del Estado*. La Paz, PIEB/ Centro de Culturas Originarias, pp. 7-39.

Bloc 5. Les missions catòliques, instrument prioritari per a la conquesta dels Orients

* GARCÍA JORDÁN, Pilar. "Misiones, fronteras y nacionalización en la Amazonía andina: Perú, Ecuador y Bolivia (siglos XIX-XX)" en P. García Jordán y N. Sala Vila (coords.). *La nacionalización de la Amazonía*. Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1998, pp. 11-37.

* GARCÍA JORDÁN, P. "Un sistema que tiende "menos a hacer ciudadanos que a mantener en perpetua curatela a los indios". El microcosmos de los poblados misionales guarayos (1840-1939)", Suplemento 1 del Anuario del IEHS, *Sociedades en movimiento. Los pueblos indígenas de América Latina en el siglo XIX*. Serie Simposios y Seminarios. Tandil (Argentina), 2007, pp. 205-218.

3. Webs relatives a les problemàtiques abordades

a) Generales:

<http://www.ub.edu/america/teiaa>

<http://www.coica.org.ec>

<http://www.llacta.org/organiz/coica>

b) Bolívia:

APCOB: www.apcob.com.org

CIDOB: www.cidob-bo.org

Congreso Bolívia: www.congreso.gov.bo

Instituto Nacional Estadística: www.ine.gov.bo

c) Perú:

Congreso Perú: www.congreso.gob.pe

Instituto Nacional de Estadística: www.inei.gob.pe

METODOLOGIA I ORGANITZACIÓ DE L'ASSIGNATURA

1. La dinàmica de l'assignatura combinarà les classes teòriques amb les classes pràctiques en les que els estudiants –individual i grupalment- asumiran:
 - a) la presentació i debat dels articles del dossier (objectiu, tesis, argumentació, comentari crític).
2. Les tutories es realitzaran individualment o en equip (presencials i virtuals) segons sigui la matèria a tractar. Les tutories són necessàries pel desenvolupament del treball que hauràn de realitzar

BIBLIOGRAFIA

1. La conquesta i ocupació de les mal anomenades "àrees buïdes" a Amèrica
 - * CLEMENTI, Hebe. *La frontera en Amèrica: Una clau interpretativa de la història americana*. Buenos Aires, Leviatán, 1987.
 - * GARCÍA, Clara Inés (comp.). *Fronteras. Territorios y Metáforas*. Medellín, Hombre Nuevo Editores, 2003.
 - * GARCÍA JORDÁN, Pilar (ed.). *Fronteras, colonización y mano de obra indígena en la Amazonía andina, siglos XIX-XX*. Lima, Pontificia Universidad Católica del Perú / Publicacions Universitat de Barcelona, 1998.
 - * GARCÍA JORDÁN, Pilar y SALA I VILA, Nuria. *La nacionalización de la Amazonía*. Barcelona, Publicacions Universitat de Barcelona, 1998.
 - * LANGER, Erick and JACKSON, Robert H. (ed.). *The New Latin American Mission History*. Lincoln and London, Univ. Of Nebraska Press, 1995.

2. La contextualització històrica del procés d'ocupació de les "àrees buïdes en el context de la formació de les repúbliques llatinoamericanes com a estats-nació
 - * ANDERSON, Benedict. *Comunidades imaginadas. Reflexiones sobre el origen y la difusión del nacionalismo*. México, FCE, 1993.
 - * CARDOSO, C.F.S. y PEREZ BRIGNOLI, H. *Historia económica de América Latina*. Barcelona, Crítica, 1979, 2º Vol.
 - * CARMAGNANI, Marcelo y HERNÁNDEZ CHÁVEZ, Alicia (coords.). *Para una historia de América*. México, Fideicomiso Historia de las Américas/El Colegio de México, 1999.
 - * GELLNER, Ernest. *Naciones y nacionalismo*. Madrid, Alianza Ed., 1988.
 - * HALPERIN DONGHI, Tulio. *Historia contemporánea de América Latina*. Madrid, Alianza, 1990.
 - * HOBBSBAWM, E. *Naciones y nacionalismo desde 1780*. Barcelona, Crítica, 2000.

3. L'Orient peruà, territori per conquerir i ocupar: procés de coneixement, conquesta i ocupació de la "terra ignota":
 - * BARCLAY, Frederica et altri. *Amazonía, 1940-1990. El extravío de una ilusión*. Lima, Terra Nuova/PUCP, 1991.
 - * CHIRIF, A., GARCIA, P., CHASE SMITH, R. *El Indígena y su territorio son uno solo*. Lima, OXFAM América/ COICA, 1991.
 - * GARCÍA JORDÁN, Pilar. *Cruz y arado, fusiles y discursos*. Lima, IFEA / IEP, 2001, pp. 59-246.
 - * SALA I VILA, Núria. *Selva y Andes. Ayacucho (1780-1929). Historia de una región en la encrucijada*. Madrid, CSIC, 2001.
 - * SANTOS, Fernando y BARCLAY, Frederica. *Ordenes y desórdenes en la Selva Central. Historia economía de un espacio regional*. Lima, IEP/IFEA/FLACSO-ED, 1995
 - * SANTOS GRANERO, Fernando y BARCLAY, Frederica. *La Frontera Domesticada*. Lima, PUCP, 2002.

4. Els Orients bolivians: Estat i terres baixes
 - * BALZA ALARCÓN, Roberto. *Tierra, territorio y territorialidad indígena*. Santa Cruz de la Sierra, APCOB / SNV / IWGIA, 2001.
 - * GARCÍA JORDÁN, Pilar. *Cruz y arado, fusiles y discursos*. Lima, IFEA / IEP, 2001, pp. 247-434.
 - * ROCA, José Luis. *Economía y sociedad en el Oriente boliviano (siglos XVI-XX)*. Santa Cruz, Cotas, 2001.

5. Les missions catòliques, instrument prioritari de les polítiques estatals per a la conquesta dels Orients
 - * GARCÍA JORDÁN, Pilar. "Las misiones católicas en la Amazonia peruana: ocupación del territorio y control indígena (1821-1930)", en P. García Jordán

(coord.). *La construcción de la Amazonia andina (siglos XIX-XX)*. Quito, Eds. Abya-Yala, 1995, pp. 7- 106.

* GARCÍA JORDÁN, Pilar. *“Yo soy libre y no indio: soy guarayo”. Para una historia de Guarayos, 1790-1948*. Lima, IFEA / PIEB / IRD / TEIAA, 2006.

* GARCÍA JORDÁN, Pilar. *Unas fotografías para dar a conocer al mundo la república guaraya*. Madrid, CSIC, 2009.